

केन्द्रीय विद्यालय संगठनम् - लखनऊ सम्भागः

मध्यावधि:परीक्षा (2023-24) सेट-1

विषयः - संस्कृतम्

कक्षा- षष्ठी

पूर्णांकाः - 60अंकाः

समय - 2.30 घण्टाः

छात्रस्य नाम _____

अनुक्रमांकः _____

वर्गः _____

दिनाङ्कः _____

निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम्: _____

परीक्षकस्य हस्ताक्षरम्: _____

सामान्य निर्देशाः-

❖ अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

खण्डः क अपठित अवबोधनम्

10 अङ्काः

खण्डः ख रचनात्मक लेखनम्

10 अङ्काः

खण्डः ग अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

16 अङ्काः

खण्डः घ पठित अवबोधनम्

24 अङ्काः

❖ सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति । सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि । प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रश्नपत्रे एव प्रदत्त-स्थाने लेखनीयानि ।

खण्डः -क

अपठित-अवबोधनम्

10 अङ्काः

1. (क) अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

5 अङ्काः

एतत् अखिलस्य गृहम् । तस्य गृहं दिल्लीनगरे अस्ति।तस्य मातुः नाम कमला अस्ति। सा गृहिणी अस्ति।तस्य जनकः रामेश्वरः अस्ति। सः एकस्मिन् कार्यालये कार्यं करोति।अखिलस्य एका एव भगिनी अस्ति।अखिलः सायंकाले भ्रमणाय उद्यानं गच्छति। अखिलः षष्ठीकक्षायां पठति। सः कक्षायां प्रथमं स्थानं प्राप्नोति। सर्वे अध्यापकाः अध्यापिकाः च सदैव अखिलस्य प्रशंसां कुर्वन्ति।

I) एकपदेन उत्तरत-

1/2 x2=1

(क) अखिलस्य गृहम् कुत्र अस्ति?

उ.

(ख) अखिलस्य जनकस्य नाम किम्?

उ.

II) पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1x2=2

(क) के अखिलस्य प्रशंसां कुर्वन्ति उ.

.....

.....

(ख) अखिलः कुत्र कार्यं करोति? उ.

.....

.....

III) भाषिक-कार्यम्-

1x 2=2

- (क) अनुच्छेदे 'पिता' इति पदस्य समानार्थकं पदं किं प्रयुक्तम्? उ.
- (i) भगिनी (ii) जनकः (iii) ग्रामः
- (ख) अनुच्छेदे 'भ्राता' अस्य पदस्य विलोमपदं किं प्रयुक्तम्? उ.
- (i) भगिनी (ii) अखिलः (iii) अध्यापकः

1. (ख) अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा चित्रं च दृष्ट्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

1x5=5 अंकाः

एषः मम अध्ययनकक्षः अस्ति। एषा आसन्दिका एषा उत्पीठिका च स्तः। अहम् अत्र पठामि अपि च लिखामि। एतत् सङ्गणकम् अस्ति। एतत् दूरदर्शनम् अस्ति। अहम् दूरदर्शनम् पश्यामि। एतानि मम पुस्तकानि सन्ति। तत्र सुन्दराणि चित्राणि अपि सन्ति।

प्रश्नाः:-

1. एषः कः अस्ति?

2. अहं अत्र किं किं करोमि?

3. सङ्गणकम् कुत्र अस्ति?

4. अस्मिन् चित्रे कस्य महापुरुषस्य चित्रम् अस्ति?

5. तत्र चित्राणि कीदृशानि सन्ति?

खंड ख

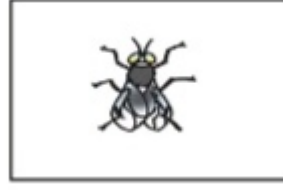
(रचनात्मक-लेखनम्)

10 अङ्काः

2. चित्राणि दृष्ट्वा मञ्जूषातः संस्कृतपदानि चित्वा लिखत -

½ X 10=5

(पुस्तकम्, नौका, पर्णम्, छत्रम्, माला, भल्लुकः, मक्षिका, फलम्, वीणा, मयूरः,)

3. चित्रं दृष्ट्वा उत्तराणि लिखत -

$$1 \times 5 = 5$$

यथा -बालकः किं करोति?

बालकः पठति।

1) अश्वौ किं कुरुतः?

2) बालिकाः किं कुर्वन्ति?

3) कृषकः किं करोति?

4) गजौ किं कुरुतः?

5) मयूरौ किं कुरुतः?

खण्ड ग

(अनुपयुक्त व्याकरणम्)

16 अङ्काः

$1/2 \times 3 = 1\frac{1}{2}$

4. (अ) वर्णविच्छेदं कुरुत-

- क) बालकः _____
ख) घटिका _____
ग) वातायनम् _____

4. (आ) वर्ण संयोजनेन पदं लिखत-

$1/2 \times 3 = 1\frac{1}{2}$

- यथा- च् + अ + ष् + अ + क् + अः = चषकः
1) स् + औ + च् + इ + क् + अः = _____
2) श् + उ + न् + अ + क् + औ = _____
ग) ध् + आ + व् + अ + त् + अः = _____

5. उदाहरणानुसारेण कोष्ठात् उचित सर्वनाम पदं चित्वा लिखत।

$1 \times 4 = 4$

- यथा-- बालकः पठति। (सः/तौ/ते) = सः पठति।
क) गजाः चलन्ति। (सः/तौ/ते) = _____ चलन्ति।
ख) कुक्कुरौ बुक्कतः। (सः/तौ/ते) = _____ बुक्कतः।
ग) महिलाः धावन्ति (सा/ते/ताः) = _____ धावन्ति ।
घ) पत्रम् पतति। (तत्/ते/तानि) = _____ पतति।

6. उदाहरणं दृष्ट्वा रिक्तस्थानानि पूरयत --

$1 \times 4 = 4$

- यथा-- चषकः चषकौ चषकाः.
शुनकः _____ शुनकाः
_____ मृगौ मृगाः
सौचिकः सौचिकौ _____
मयूरः _____ मयूराः

7. कोष्ठकेषु प्रदत्तशब्देषु उपयुक्तविभक्तिं योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

1×5=5

यथा- अहं रोटिकां खादामि। (रोटिका)

(क) त्वं -----पिबसि । (जल)

(ख) छात्रः ----- पश्यति। (दूरदर्शन)

(ग) वृक्षाः ----- पिबन्ति। (पवन)

(घ) ताः----- लिखन्ति । (कथा)

(ङ) आवाम् ----- गच्छावः । (जन्तुशाला)

खण्ड (घ)

(पठित-अवबोधनम्)

24अङ्काः

8. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत -

5 अङ्काः

एकस्मिन् वने शृगालः बकः च निवसतः स्म । तयोः मित्रता आसीत् । एकदा प्रातः शृगालः बकम् अवदत्- “मित्र! श्वः त्वं मया सह भोजनं कुरु ।” शृगालस्य निमन्त्रेण बकः प्रसन्नः अभवत् । अग्रिमे दिने सः भोजनाय शृगालस्य निवासम् अगच्छत् । कुटिलस्वभावः शृगालः स्थाल्यां बकाय क्षीरोदनम् अयच्छत् । बकम् अवदत् च “ मित्र ! अस्मिन् पात्रे आवाम् अधुना सहैव खादावः। इति।

(i) एकपदेन उत्तरत -

i) शृगालस्य निमन्त्रेण कः प्रसन्नः अभवत्?

1/2x2=1

.....

ii) कुत्र शृगालः बकः च निवसतः स्म?

.....

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

1x2= 2

i) कुटिल स्वभावः शृगालः कस्मिन् बकाय क्षीरोदनम् अयच्छत्?

.....

.....

ii) शृगालः बकं किम् अवदत्?

.....

.....

(iii) भाषिक कार्यम् -

1x2=2

i)'अप्रसन्नः' अस्य शब्दस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम्?

.....

ii) प्रातः शब्दस्य अर्थः किम्? (सुबह, सायम्, रात)

.....

9. कोष्ठकात् उचितपदप्रयोगेण रिक्तस्थानानि पूरयत-

1/2x4=2

1 धनिकः धनं ददाति । (निर्धनम् / निर्धनाय)

- 2 बालः..... विद्यालयं गच्छति । (पठनाय / पठनम्)
 3.सज्जनाः..... जीवन्ति । (परोपकारम् / परोपकाराय)
 4.प्रधानाचार्यः पारितोषिकं यच्छति । (छात्रेभ्यः / छात्राणाम्)

10. यथायोग्यं योजयत -

1x5=5

समुद्रतटः	ज्ञानाय
क्रीडकनम्	पोषणाय
दुग्धम्	प्रकाशाय
दीपकः	पर्यटनाय
विद्या	खेलनाय
उत्तर:-	
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

11. मञ्जूषातः कर्तृपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

1/2x4 = 2

(लेखिका, बालकः, सिंहाः, पुष्पमालाः)

- (क) सन्ति।
 (ख) पश्यति।
 (ग)लिखति
 (घ)गर्जन्ति।

12. भिन्नप्रकृतिकं पदं चिनुत -

1 / 2X 4 = 2

1. गङ्गाः, लता, यमुना, नर्मदा । ।
 2. उद्यानम्, कुसुमम्, फलम्, चित्रम् । ।
 3. लेखनी, पुस्तिका, चटका, पाठशाला । ।
 4. आम्रम्, कदलीफलम्, मोदकम्, नारङ्गम् । ।

13. तत्समशब्दान् लिखत.

1x5=5

यथा-सियार - शृगाल

- (क) कौआ -----
 (ग) बन्दर. -----
 (ङ) नाक -----

- (ख) मक्खी -----
 (घ) बगुला. -----

14. मञ्जूषातः पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

1/2x6=3

(चलतः, नृत्यन्ति, गर्जतः, धावति, फलन्ति, खादति)

- (क) मयूराः -----

(ख) गजौ -----
(ग) वृक्षाः -----
(घ) सिंहौ -----
(ङ) वानरः -----
(च) अश्वः -----
